

BOLALAR STOMATOLLOGIYASIDA ANESTEZIYA

M. A. Xolmatov

**Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali "Otorinolringologiya,
oftalmologiya, onkologiya va tibbiy radiologiya" kafedrası**

Maqsad: bolalarda stomatologik amaliyotlar uchun ishlatiladigan anesteziya usullarini baholash.

Natijalar. Ko'pgina hollarda galogenli preparatlar yordamida ingalatsion anesteziya, mahalliy yoki tomir ichi anesteziyasi bilan birgalikda qo'llaniladi. Stomatologiya amaliyotida ingalatsion anesteziya sifatida inert gaz-ksenondan foydalanish istiqbolli. Biroq, uni bolalarda qo'llash bo'yicha ma'lumotlar cheklangan.

Bolalar stomatologiyasining asosiy mavzularidan biri og'riq, qo'rquv, tashvish bilan kurashish muammosidir. Stomatologiyaga tashriflar ko'p holatlarda nafaqat bola uchun, balki ota-onalar uchun ham, shuningdek tish shifokori uchun ham qiyin kechadi. Ma'lumotlarga ko'ra, bolalar va o'smirlar orasida stomatologik qo'rquvi Yevropa, Osiyo, Afrika va Shimoliy Amerika mamlakatlarda keng tarqalgan muammodir. Har o'ninchi boladagi stomatologik qo'rquv, tashvish darajasi shunchalik ko'pki, u stomatologik davolashga ruxsat bermaydi.

Ilmiy adabiyotda "stomatologik qo'rquvi" va "stomatologik tashvish" tushunchalarining ta'rifi aniq ajratish haqida ma'lumot yo'q, shuning uchun "stomatologik qo'rquvi va tashvish" atamasi birga keladi (Stomatologik qo'rquvi/tashvish, DFA). Stomatologik qo'rquv va tashvish tarqalishi o'rtacha 10 dan 20% gacha erta yoshga to'g'ri keladi. DFA stomatologik da'vodan voz kechishning asosiy sababidir.

Nofarmakologik, chalg'ituvchi usullar bolalarni boshqarish uchun quyidagi ta'sir vositalarini o'z ichiga oladi: teleko'rsatuv, ovozni boshqaruvchi signal, chalg'itish, gipnoz va boshqalar. Tizimli sharhlardan birida, tish davolash paytida chalg'itishning past samaradorligini ko'rsatdi[43]. Kombinatsiyalash axborot texnologiyalari va kadrlar tayyorlash texnikasining afzalliklari haqida ham dalillar mavjud bo'lib, bu kutish bosqichiga va anesteziya induksiyasi ijobiy ta'sir qiladi .

Stomatologik bemorlar uchun, kattalar kabi bolalar ham anesteziyadan o'tishi kerak: aniq (57%) va o'rtacha (39%) psixo-emotsional stress va ruhiy holatning ortishi A. F. Bizyaev shkalasi bo'yicha va jismoniy va somatik tashvish reyting M. Hamilton (umumiy ball 25,5) shkalasiga ko'ra, hayotiy asoratlarning rivojlanishi nuqtai nazaridan holat potentsial xavfli deb hisoblanishi kerak.

Vena ichi, mahalliy va regionar anesteziya stomatologik amaliyotlarda

2016 yilda tizimli tekshiruv PubMed, Cochrane, Scopus ma'lumotlar bazalaridan foydalangan xolda, mahalliy anesteziya samaradorligini baholash uchun va uning nojo'ya ta'siri turli xil lokal anesteziya va inyeksiya usullari bolalarda 3 yoshdan 19 yoshgacha bo'lgan o'smirlar tish davolash paytida o'rganildi. Natijalarga ko'ra jiddiy

nojo'ya ta'sirlar aniqlanmadi. Mahaliy og'riqsizlantirishning qaysi usuli foydali ekanligini tasdiqlovchi hech qanday dalil yo'q. Hamma quyidagi farmakologik preparatlar, mahaliy anestetiklar tish davolash paytida og'riq qoldirishi samarali bo'lgan.

Ketamin + midazolam per os davolash qilingan guruhlarda va ketamin + midazolamning kombinatsiyasi per os bilan sevofluran ingalatsiyasi (yakuniy ingalatsiyalangan konsentratsiya 0,3 - 0,4 vol.%), 4 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan bolalarda stomatologik amaliyot vaqtida qo'zg'aluvchanlik va emotsional nostabillikning sezilarli pasayishiga, operatsiyadan keyingi asoratlarning kamayishi sevofluran bilan foydalangan guruhdagi bolalarda kuzatildi.

Tadqiqotda, guruhlarini taqqoslash bo'yicha 2 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan bolalar tishlarini olish kerak bo'lgan va ular kombinatsiyalangan anesteziya sharoitida (izoflu- yaralar + paratsetamol yoki diklofenak suppo-zitorium) lokal ksilokain anesteziyasi qo'shilishi bilan mahalliy og'riqsizlantirilgan va usiz prosedura og'riqli kechgan .

Operatsiyadan keying deliriya chastotasining kamligi va ota onalarning qoniqishi 3 dan 6 yoshgacha bolalarda og'iz bo'shlig'i sanatsiyasi hamda vena ichi profonol bilan anesteziya qilish orqali erishilgan ingalyatsion sevofluran bilan taqqoslanganda. Bundan tashqari, sevofluranga qaraganda profonol bilan og'riqsizlantirishdan so'ng operatsiyadan keying og'riq kamligi va traxeya ekstubatsiya qilish vaqti qisqarganligi va bolalar tez o'z hushiga kelishi aniqlandi [33].

Bolalarda o'tkazilgan tadqiqotda solishtirganda, tishlarni olish kerak edi bir guruhda ketamin va sevofluranning ta'siri boshqasida. Ketamin guruhida tez-tez uchraydi operatsiyadan keyingi ko'ngil aynishi, teri toshmasi. Qo'zg'alish ko'proq sevofluranda kuzatildi.

O'tkazilgan tadqiqotda, bolalar tishlarni olish kerak edi va ularning bir guruhda ketamin va boshqasida sevofluranning ta'siri taqqoslandi. Ketamin guruhida tez-tez operatsiyadan keyingi ko'ngil aynishi, teri toshmasi kuzatildi. Qo'zg'alish ko'proq sevofluranda kuzatildi. Ko'pchilik jarroklar sevofluran bilan ingalyatsion og'riqsizlantirishni afzal ko'rishadi.

Og'iz bo'shlig'i sanatsiya paytida umumiy anesteziyaning afzalligi shundaki, bunda bir vaqtning o'zida barcha tishlarni davosh imkoniyati mavjud va bu yaxshi klinik natijalar beradi [21].

Stomatologik amaliyotda ingalyatsion anesteziya

Bolalarda anesteziologiya amaliyotida, 80% hollarda ingalyatsion anesteziya usullari qo'llaniladi. Buning sababi shundaki, ko'pchilik amaliyotlar, bolalik davrida, qisqa muddatli va kamroq shikastlidir

"SUT BEZI VA BACHADON BUYNI SARATONI SKRININGI VA UNING ISTIQBOLI" MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMANI

Sevofluran bolalarda stomatologiyada anesteziya qilishda juda mashhur. Bu anesteziya chuqurligining yaxshi boshqarilishi, qoniqarli o'tqazilishi, yaxshi sedativ ta'siri, yuqori nafas yo'llarining ta'sirlantirmasligi xususiyati bilan bog'liq. Bolalarda stomatologik amaliyotda qo'llanilishi sedatsion chastotasi sevofluran va azot oksidi 80 dan 92% gacha, va midazolam va fentanilning ishlatilishi 99% muvaffaqiyatga erishadi.

Burun kanyuli orqali 15-45 min sevofluran bilan sedatsiyasi bolalar tishlari kasaligida vaqtni tejashda, yaxshi jarrohlik maydon sharoitlarini yaratishda, bemorlarda vahima yo'qligini ta'minlashda muhimdir.

Ksenon- bolalar umumiy anesteziyasida alternativ variantmi?

Ksenon boshqa ko'plab anestetiklar kabi, markaziy nerv sistemasida umumiy anesteziya paydo qilishi to'g'risida faqat taxminlar mavjuddir. Xususan, bu ta'sir qilish qobiliyati N-metil-D-aspartat (NMDA) retseptorlari va zaif GABA retseptorlariga, molekulalar bilan hosil bo'ladi klatrat nazariyasiga ko'ra suv kristalli gidratlariga tegishli, post-ksenonni saqlashga hissa qo'shadi va suv assotsiatsiyasi shaklidagi tuzilmalardavolash xususiyatlariga olib keladi. Ksenon quyidagi xususiyatlarga ega: analgetik, antistress, tinchlantiruvchi, kardiotonik, kardioprotektiv, neyroprotektor.

Hozirgi vaqtda ksenon anesteziya sifatida neyroxirurgiyada muvaffaqiyatli qo'llaniladi. Anesteziyani yaxshi nazorat qilinishini, barqaror gemodinamikalar, neyroprotektiv ta'sir, operatsiyadan keyin ongni tez tiklash va nevrologik yetishmovchilikni baholashda ksenon bu sohada tanlangan dori hisoblanadi. Tadqiqotlarda preparatning miya faoliyatiga ijobiy ta'sirini ko'rsadi. Shuni ta'kidlash kerakki, har qanday stomatologik amaliyot turi ksenon-kislorod aralashmasining inhalatsiyasidan keyin tashvish va og'riq davolanishdan oldin ham, keyin ham kamroq bo'ladi

Xulosa

Farmakologik va nofarmakologik usullar psixo-emotsional stressni tuzatish va og'riqsizlantirish bolalar stomatologiyasida keng qamrovlidir. Eng ko'p galogenli anesteziyalar ingalyatsion, shu jumladan vena ichi va mahalliy kombinatsiyalashtirilgan anesteziyalar qo'llaniladi. Bolalar stomatologiyasida ksenon bilan anesteziya qilish bugungi kunda to'liq o'rganilmagan. Ushbu mavzu bo'yicha deyarli hech qanday adabiyot yo'q, masalaning dolzarbligi shubhali bo'lmasada. Ksenonning bunday ijobiy xususiyatlarini hisobga olgan holda, ya'ni tez uyqu va ongni tiklashi, uyg'onganda qo'rquvning yo'qligi, bola tanasiga salbiy ta'siri yo'qligigi va nafas olish jarayonining to'liq eliminatsiya bo'lishi, neyroprotektiv va kardioprotektiv ta'siri; analgeziya faoliyatilari jihatidan stomatologiyada umumiy anesteziyada tanlov preparati qilib olsak bo'ladi.